

Universitätsbibliothek Paderborn

Historiae Ecclesiasticae Pars ...

HISTORIAE EC||CLESIASTICAE PARS || PRIMA, QVA CONTI-||NENTVR ||
Eusebij cognomento Pamphili Cæsareæ Palæ-||stinæ Episcopi lib. 10.||
Eiusdem de vita Constantini magni lib. 4.|| Oratio Constantini magni ad
sanctoru[m] cœtu[m].|| Oratio eiusdem Eusebij in laudem Constanti-||ni
magni ad trigesimum ...

Christopherson, John

[Köln], 1569

Historiae Ecclesiasticae Ab Evsebio Cognomento Pamphili Cesareae
Episcopo conscriptae Liber Primus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29861

HISTORIAE EC-
CLESIASTICAE AB EVSE-
BIO COGNOMENTO PAMPHI-
li Cesareæ Episcopo conscriptæ
Liber Primus .

Quodnam sit promissionis argumentum.

CAP. I.

Nstituenti mihi Sanctorum Aposto-
lorum successiones, ordinemq; tem-
porum à seruatore nostro ad hanc
ætatem vsq; decursum, literarum
monumētis mandare, quot etiam ac
quæ res in ecclesia gestæ à vetetibus
commemorentur, qui homines in il-
lustrissimis prouincijs huic decorè
& cum laude præfuerint, principemq; locū obtinuerint,
qui in cuiusque ætatis curriculo vel scriptis, vel secus, sa-
cro sanctum Dei verbum constanter tueri ac defendere
laborarint, qui præterea quòtue numero & quo tempore
fuerint hi, qui propter nouarum rerum cupiditatem, sine
in summum errorem delapsi, seq; ipsi falsæ deprauatæque
doctrinæ auctores palam prædicarint, & non aliter ac lu-
pi rapaces, Christi gregem quasi incurfione facta obtrui-
erint, quæ item & quàm graues calamitates vniuersam Iu-
dæorum gentem propter insidias, quas Seruatori nostro
struxerat, idq; non ita multò post, oppresserint, quoties
porrò, qua ratione, quibus temporibus diuinus sermo ef-
frenato Gentilium impetu oppugnatus fuerit, qui etiam
pro eius defensione ardua certamina cum effusione san-
guinis, atque acerborum tormentorum perpeffione va-
rijs temporibus confecerint, quæ deinceps nostra iam ip-
sorum memoria, Sanctorum cædes & martyria factitata
sint, ad extremum, quàm benignum ac clemens seruator
noster ecclesiæ tulerit auxilium, non aliunde quàm à prima

A

illa

EVSEBII HISTORIAE

illa seruatoris & Domini nostri Iesu, qui est Christus Dei, œconomia, exordium sumendum videtur. Atque hoc loco iam ipsa ratio, quæ rem quamque ex æquitate ponderare solet, mihi vt ignoscatur, postulat: quippe quæ faciliè fatetur istud opus, quod instituimus, quodque nos plenè cumulateque perfecturos sumus polliciti, plus habere difficultatis, quàm quod viribus nostris sustinere possimus. Et quoniam hoc argumentum nos iam primi aggredientes, quasi desertam & inusitatam viam inire molimur, idcirco precibus magnopere petimus, tum à Deo patre, vt itineris ducem se præbeat, tum à Domino nostro Iesu Christo, vt virtute sua ac potentia nobis adiumento sit: quandoquidem hominum ne nuda quidem vestigia reperire possumus, qui ante nos eandem viam trauerint: præterquam quòd quidam exigua solum ingenij sui monimenta (in quibus rerum suis ipsorum temporibus gestarum commentarios membratim, alius aliter, scriptos post se relinquebant) procul tanquam faces accensas nobis ad intuendum proposuerunt, voceque emissa contentius, de sublimi loco, quasi de accliuis montis despectu, & alta specula clamarunt, præceperuntque qua via incedere, & qua ratione iter sermonis nostri absque errore & periculo dirigere oporteat. Quæcunque igitur ad argumentum à nobis in præsentia propositum aliquid adiumenti allatura putemus, ea quoniam dispersè ab illis ipsis memoriæ prodita sunt, sedulò colligere, & tanquam ex pratis rationis & prudentiæ flosculis pulchrè vestitis, quæ illorum veterum scriptorum apta videantur testimonia, decerpere, & historico quodam narrationis genere in vnum corpus redigere pro viribus enitemur: hoc ipso planè contenti, si minus omnium Apostolorum Seruatoris nostri, at faciliè præstantissimorum successores, qui ecclesias & dignitate præstantes, & hominum memoria celebratas ad hoc vsque tempus gubernarunt, literis prodendo ab obliuione perpetua vindicemus. Atque in hoc instituto laborem ponere mihi propterea cum primis necessarium existimo, quòd neminem scriptorum ecclesiasticorum in istud scribendi munus

di munus operam suam & diligentiam hactenus contulisse cognoui. Ea porro spes animo iniecta est, hoc ipsum, quod instituo, his qui eximiae & praeclaræ rerum gestarum cognitionis cupiditate ducuntur, summo emolumento futurum. Iam verò in illis libris, quos de temporum ordine conficiebamus, quanquam istas res breuiter strictimque percensimus, in hoc tamen opere, quod iam est in manibus, multò plenius easdem vberiusque explicare animus est. Atque ex Christi Seruatoris, vt dixi, œconomiae & diuinitatis *al. vel ho-
minum
captum
superat.* explicatione, quæ propter suum splendorem & excellentiam longè humanam eius naturam superat, orationis nostræ nascetur exordium. Etenim rerum in ecclesia gestarum historiam literis mandare ingressuro, altius aliquanto ex prima Christi ipsius œconomia initium necessariò repetendum est: propterea quòd diuiniore quadam appellatione, quàm plerisque videatur, ab illo dignati sumus.

*Epitome breuis de Seruatoris Domini nostri Iesu
Christi præexistentia & di-
uinitate.*

C A P. II.

CVM duplex sit in Christo natura, altera capiti humani corporis similis, qua Deus esse intelligitur, altera pedibus comparata, qua carnem paribus cum nostra carne affectionibus obnoxiam nostræ ipsorum salutis gratia induisse creditur, commoda certè eorum quæ sequuntur, explanatio sumi potest, si modò ex eo, quod in hoc sermone caput est, & quasi principatum obtinet, cursum totius historię de illo institutæ deducamus. Eo pacto etiam vetustas & amplitudo Christianæ religionis ab antiquis ductæ temporibus, his qui illam nouam atque peregrinam, nec prius quàm heri, aut nudius tertius in lucem emeruisse existimant, manifestò ostendetur.

Genus quidem, dignitas, ipsaq; Christi substantia, & natura nulla oratione poterunt plenè explicari: quemadmodum

A 2 Sacer

EVSEBII HISTORIAE

Iſa. 53. Sacer Dei ſpiritus in prophetarū prædictionibus inquit: „
 Generationem illius quis enarrabit? Nam neque patrem „
 quifquam nouit, niſi filius, neque ipſum filium, prout am- „
 plitudo eius & dignitas poſtulat, quifquam aliquādo no- „
 uit, niſi ſolus pater, qui genuit illum. Lumen verò, quod „
 ante mundi primordia eluxit, ſapientiam ſola mente com- „
 prehenſam, & ex patris ſubſtantia ante ſecula editam, vi- „
 uum Dei ſermonem, qui in initio erat cum patre, primum „
 & vnicum Dei germen ante omnem creaturam & opifi- „
 cium, ſiue ſubiectum oculis, ſiue eorū obtutum effugiens, „
 productum, ſummum immortalis & rationis participis „
 militiae, quæ in cælo eſt, imperatorem, magni conſilij an- „
 gelum, arcanae patris voluntatis adminiſtratorem, omniū „
 rerum, vnà cum patre opificem, totius vniuerſitatis, quæ „
 omnia complexu ſuo coercet, proximè & ſecundum pa- „
 trem auctorem cauſamq; germanum Dei filium & vnige- „
 nitum, rei cuiuſque ortum habentis dominum, Deum & „
 regem, qui dominationem pariter & principatum vnà cū „
 diuinitate, potentia & honore à patre accepit, quis extra „
 patrem ipſum verè animo & cogitatione complecti pote- „
 rit? Siquidem in arcanis ſacrarum literarum, quæ de illo „
Ioan. 1. traduntur, eloquijs, ſic ſcriptum accepimus: In principio „
 erat verbum, & verbū erat apud Deum: & Deus erat ver- „
 bum: hoc erat in principio apud Deum: omnia per ipſum „
 facta ſunt, & ſine ipſo factū eſt nihil. Quinetiam magnus „
 ille Moyſes, vtpote prophetarū omnium antiquiſſimus, „
 dum diuini ſpiritus inſtinctu vniuerſitatis coagmenta- „
 tionem & admirabilem fabricam deſcribit, iſtud præter- „
 eà docet. mundi effectorem & architectum omnium re- „
 rum Deum patrem, nulli alij, quam ipſi Chriſto, diuino ſci „
 licet & primogenito ſuo ipſius verbo, inferiorum natu- „
 rarum molitionem conſtructionemq; commiſiſſe: illumq; „
 cum eo quaſi communiter de hominis procreatione ſic „
Gen. 1. loquentem facit. Dixit enim Deus: faciamus hominem ad „
 imaginem & ſimilitudinem noſtram. Huic quoque ſen- „
 tentiæ alius propheta locuples teſtis accedit, in hymnis „
Pſal. 148 ſic diuinitus memorans: Ipſe dixit & facta ſunt, ipſe man- „
 dauit & creata ſunt. Patrem & fabricatorem, vt ſummum „
 mediatorum nutu ſuo regio de rerum creatione præce- „
 pta tra-

pta tradentem, verbum autem Dei ab ipso secundum (idē dico, quod est à nobis manifestò prædicatum) paternis præceptis obtemperans inducit. Quod quidem omnes à primo fatu humani generis, quicumque singulari iustitiæ & pietatis amplitudine præstitisse dicuntur, vt magnus ille & insignis Dei famulus Moyses, vt Abraham, qui illū ætate antebat, eiusq; filij: vt prophetæ etiam puro synceroque mentis & intelligentiæ lumine illustrati, & quicumque denique postea probitate excellere videbantur, tum ingenuè agnouerunt, tum illi vt Dei filio debitum decus & venerationem impertierunt. Is vero, quò pium & sanctum illum cultum, qui patri debetur, abiecta inertia, studiosè propagaret, omnes homines ad patrem verò cognoscendum sedulò erudiuit. Fertur namque Dominum Deum in hominis naturalis speciei apparuisse Abrahamo, propter quercum Mambre confidenti: qui ex templo humi prostratus, licet hominem solum oculis cerne- ret, adorabat tamen, vt Deum, & supplex illum precaba- tur, vt Dominum. Fatebaturq; se minimè ignorasse, quis- nam esset, dum istis verbis illum affatus est, ad hunc mo- dum. Domine qui iudicas omnem terram, nunquid fa- cies iudicium? Quod si rationi minimè videtur consen- taneum, vel vt ingenita & immutabilis Dei patris omni- potentis substantia in hominis speciem conuertatur, vel vt mortalis alicuius viso atq; effigie oculos intuentium fallaciter præstringat, quinetiam si fieri nequit, vt sacræ literæ eiusmodi visiones falsò comminiscantur, quisnā, quæso, verè appellari, Deus ille & Dominus, qui iudicat omnem terram, & facit iudicium, in humana forma ac spe- cie apparens (cum nullo modo liceat eum Deum patrem primum totius mundi compagis auctorem & causam nū- cupare) quisnam, inquam, verè appellari poterit, præter solum illius verbum, quod omnes res æternitate sua ante- cesserit? Cuius etiam in psalmis mentio facta est: Misit verbum suum & sanauit eos, & eripuit eos de interitioni- bus eorum. Hunc porro proximè & secundum patrem Moyses Dominum apertissimè vocat his verbis. Pluit Dominus super Sodomam & Gomorrhham sulphur & ignem à Domino. Eundem quoq; in hominis figura rursus

Gen. 18.

Psal. 106

Gen. 19.

EVSEBII HISTORIAE

Gen. 23.

Iacob comparentem, eumque sic compellantem, (Non amplius vocabitur nomen tuum Iacob, sed Israel erit nomen tuum, quia inualuisti cum Deo) diuina scriptura Deum nominat. Quo quidem tempore Iacob etiam vocauit nomen loci illius, visionem Dei. Sic enim locutus est. Vidi Deum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. Quinetiam ne suspicari quidem fas est, visiones illas Deum representantes, quæ sunt sacris literis proditæ, angelis voluntati Dei inseruientibus, eiusque sedulo obeuntibus ministeria, attribuendas esse: quandoquidem cum quisquam ex istorum numero hominibus visus sit, non occultat sanè scriptura, sed nominatim angelum, non Deum neque Dominum hominibus locutum esse asseuerat: Sicut infinitis scripturarum testimonijs est comprobatu perfacile. Iesus præterea Moysis successor, cum cum non alia, quàm humana forma ac specie sibi apparentem conspiceretur, utpote cælestium angelorum, archangelorum, sublimiumque potestatum duces, & cum patre virtute & sapientia ex æquo insignem, & in vniuersarum rerum regno ac principatu secundas à patre obtinentem, summum exercitus Domini imperatorem nuncupat. Itaque sic scriptum legimus: Fa-

Iosue.

*Secūdas
nō digni
tate, sed
persona
atque or
dine.*

Iosue. 5.

ctum est autem cum Iesus esset in Hiericho, ut sublatis oculis viderit hominem stantem contra se: in cuius manu gladius anceps districtus erat. Et accedens Iesus, dixit. Noster es, an aduersariorum? Et respondit illi: Ego summus dux exercitus Domini, iam veni. Iesus verò humi se in faciem prostravit, & dixit ei: Domine quid mandas seruo tuo. Et respondit summus Domini imperator ad Iesum. Solue calceamentum de pedibus tuis. Locus enim, in quo tu stas, locus sanctus est, & terra sancta est. Ex quibus verbis facile poteris intelligere, istum non diuersum fuisse ab illo qui Moysi responsa dedisset, Nam eisdem verbis de eo vititur scriptura. Vbi vidit Dominus, quod accedebat ad videndum, vocauit illum Dominus è rubo, dicens: Moyses, Moyses. Qui respondit: quid est? Et ait: ne appropinques huc. Solue calceamentum de pedibus tuis. Locus enim,

Exod. 3.

*Acto. 7.
s. Stepha
et Angeli
apparuisse i igne flammæ vbi*

apparuisse i igne flammæ vbi

enim, in quo tu stas, in ipso terra sancta est. Et dixit ei: Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Porro autem, quod substantia quædam fuerit ante mundi iacta fundamenta, verbum Dei & sapientia appellata, quæ quidem & vixerit, & extiterit, & Deo patri, architecto vniuersitatis, ad rerum omnium fragilium & caducarum confectioem in-

feruerit, præter eas rationes, quas suprâ posuimus, ipsam præterea sapientiam audire licet, propria persona per os Salomonis planissimè sic de se mysterio quodam memorantem: Ego Sapientia consilium, tabernaculum meum constitui: scientiam & intelligentiam ego aduocaui. Per me reges regnant, & potestates describunt iustitiam. Per me magnates summo honore decorantur, & per me tyranni terræ potiuntur imperio.

Quibus etiam paulò post adiungit ista. Dominus condidit me in initio viarum suarum ad opera sua ante secula. Fundauit me in principio, ante, quàm terram crearet, prius quàm prorumperent fontes aquarum, priusquam montes stabilirentur: ante omnes colles genuit me. Cum pararet cælos, aderam illi. Et cum confirmatos poneret fontes sub cælo, eram penes illum disponens. Ego eram, cui adgaudebat. Quotidie autem iucundabar ante faciem eius in omni tempore, cum lætaretur orbe perfecto. Quocirca, quod Dei verbum ante omnia fuerit, quodque hominibus, si non omnibus, at nonnullis tamen olim visum sit, ista à nobis hoc tempore breuiter dicta sint.

Iam verò quid causæ sit, cur non sicut hac hominum ætate, sic etiam olim apud omnes homines, & apud omnes gentes sermone & prædicatione celebratus fuerit, hoc modò facillè planum fiet. Prisca & antiqua hominum ætas, Christi doctrinam sapientia sanè & virtute præstantissimam, nondum animo capere poterat. Primus namque homo in initio statim vitam eam, quam primo degebat in loco pleno voluptatis ac beatitudinis, neglecto diuino mandato, in hanc mortalem & caducam vitæ conditionem præceps decidit, atque adeo diuinas illas, quibus

caus

Pro. 8.

Ista Lactantius sic vertit, cuius verbis hoc loco vtor. lib. 4.

EVSEBII HISTORIAE

quondam fruebatur, delitias, cum ista execrabili terra cōmutavit. Qui verò erant eius satù editi, cum vniuersum orbem terrarum sua multitudiue complessent, in dies multò euadentes deteriores, beluinum quendam viuendi modum, & vitam haud vitalem omnes, vno & altero excepto, sibi asciuerunt. Quinetiam neque ciuitatem frequentare, neque reip. formam instituere, neque artes aut scientias colere in animum induxerunt. Legum autem, iudiciorum, virtutis præterea & philosophiæ ne nomen quidem tenuerunt: vagis item & incertis sedibus inter belluas dispersi in solitudine & locis desertis tanquam agrestes & immanes homines vitam traduxerunt. Rationandi & sermonis inter se conferendi facultatem è natura fontibus haustam, mansuetudinis etiam semina hominum animis mandata, prauitatis sua sponte susceptæ exuberantia labefactantes, nequitia & maleficio cuiusq; generis seipso totos tradiderunt: adeo vt nonnunquam ipsi inter se sua corpora detestabili scelere polluerent: interdum cæde mutua se è medio tollerent, aliquâdo homines crudeliter vorarent, nō raro cū Deo bellum gerere & *γίγαντομαχίας*, id est gygantum prælia (quæ omnibus in ore sunt) tentare, terram, interposito muro, cælo adiungere in animo haberent: denique furore quodam immoderate importunæque arrogantia impulsis, ipsum Deum omnium rerum rectorem de cælo deturbare molirentur. Quos quidem istum inter ipsos vite modum & rationem sequentes rerum omnium contemplator Deus, tanquam syluam agrestem per vniuersam terram diffusam, diluijs & incendijs adortus est. Fame continua, peste, bello, & fulminum iactu eos cælitus succidit: atq; acrioribus supplicij generibus, non aliter ac grauem quendam & maxime difficilem animorum morbum, penitus reprimere laborauit. Tandem verò cum parum abesset, quin vitiositatis & peccandi libido in omnes grassata, se exaturasset, cumq; tanquam grauis quædam & intoleranda ebrietas quandam quasi cæcitatatis noctem & tenebras cuiusque ferè mentis aciei offudisset, primogenita & vnica Dei sapientia, ipsum videlicet Dei verbum, quod ante omnium rerum erat originem, incredibili quodam amoris ardore erga

erga humanum genus incensum, interdum per angelos hominibus in terra vitam degentibus apparuit, interdum per se (quippe salutaris Dei potentia est) vni & alteri ex priscae ætatis viris, qui ipsum summo pietatis studio complectebantur, non aliter quàm humana forma (aliter enim haud fieri poterat) perspicuè visus est. Et vbi iam ab istis viris semina pietatis per hominum multitudinem sparsa essent, & gens integra studio pietatis dedita, ex illis vetustissimis Hebræis orta fuisset, Deus hisce in ingentem multitudinem concrefcentibus, cum adhuc in pristinis vitæ institutis ætatem degerent, per prophetam Moysen sacerdotum initiationes, non illas quidem euidentes & eximias, sed imagines & symbola sabbati cuiusdam mystici ac circumcisionis, aliarumq; arcanarum & opertarum præceptionum formulas tradebat. Cum autem lex data Hebræis inter illos quasi clara voce diuulgata esset, & ab eisdem iam tum deducta, per omnium hominum cogitationes instar flatus odoriferi permeasset, cumque propter mansuetissimas legumlatorum & philosophorum vbiq; commentationes ac præcepta, agrestis illa & immanis feritas in plerisque gentibus insita, in suauem morum facilitatem conuersa fuisset, cum deniq; pace tranquilla & arcta amicitiae consociationisq; colligatione vtrò citroq; homines inter ipsos deuincti essent, tum omnibus mortalibus vniuersisque gentibus per totum orbem terrarum diffusis quasi iam præparatis, & ad Dei patris cognitionem percipiendam idoneis, ille ipse virtutum magister, primis sui in omnibus bonis exequendis minister obsequens, diuinum & cæleste Dei verbum, & propter humani corporis, quam induebat, substantiam, nihil à nostra natura discrepans, cum Romana resp. primum ab imperatoribus regi cœpta est, mundo ostendit sese: taliaq; tum edidit, tum perpessus est, qualia prophetarum oraculis verè & appositè responderunt: quæ quidem non solum hominem pariter ac Deum, admirabilium operum artificem, in hunc mundum immigraturum, omnibusq; gentibus patris augustè sancteq; colendi præceptorem & magistrum futurum, verumetiam mirificam eius ortus rationem, & nouam doctrinam, res gestas summa admiratione dignas, mortis

EVSEBII HISTORIAE

Dan. 7.

præterea modum & formam, ex mortuis resurrectionem
& ad extremum, gloriosum & diuinum in caelos reditum
manifestè prædixerunt. Illius porrò regnum in extremo
seculi æuo futurum, Daniel Propheta diuini spiritus in-
finctu præuidens, sic tandem cælesti numine afflatus, Dei
visionem planius quidem certè, & propius ad captum hu-
manum describit. Aspiciebam, inquit, donec throni po-
siti erant, & antiquus dierum sedebat. Vestimenta eius
candidum sicut nix, & capilli capitis eius, vt lana munda.
Thronus eius flâma ignis, rotæ eius ignis accésus, fluuius
igneus præceps labitur corâ illo. Millia milliû ministrât
ei. Tribunal loco collocauit, & millia millium assistebant
ei, & libri aperti sunt: & paulo post. Aspiciebam, in-
quit, & ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis ve-
niens vsque ad antiquum dierum perrexit, & in conspe-
ctu eius oblatum est, & illi datum est imperium, honos
& regnum & omnes populi, tribus linguæ illi inferuent:
potestas eius, potestas æterna, quæ non transibit. Et re-
gnum illius non corrumpetur. Ista planè non in a-
lium, quàm in nostrum seruatorem & Deû verbum, quod
fuit in principio apud Deum, quodque propter huma-
nam carnem, quam extrema mundi ætate assumpsit, filius
hominis dicebatur, euidenter referri possunt. verû cum
in proprijs commentarijs, qui a nobis de domino nostro
Iesu Christo editi sunt, prophetica oracula, exquisitè
collegerimus, & ea, quæ sunt de eo tradita, certioribus
argumentis confirmauerimus, his quæ sunt a nobis expli-
cata, erimus in præsentia contenti.

*Quod Iesu & ipsum Christi nomen, ab initio & notum
fuit, & in honore habitum apud diuinos
Prophetas.*

CAPVT tertium.

Ipsum nomen Iesu atque adeò Christi, etiam apud illos
vereres Prophetas, quos Deus charos habebat, magno
in honore & reuerentia fuisse, iam explanandi se-
fert

fert occasio. primus ille Moyses cum hoc Christi nomen vel maximè venerandū & admirabile perspiceret, cum- que figuras rerum cælestium & symbola, arcanasque ac plenas mysterij imagines aptè & conuenienter oraculo præcipienti (vide : facies omnia iuxta figuram, quæ in *Exo. 25.* monte tibi monstrata est) edidisset, hominem (quantum *Act. 7.* in humana situm erat potestate) in summum Dei sacer- *Hebr. 8.* dotem consecrans, Christum, id est vñctum, appellat: & quoniam Christum, vim sanè rei cuiusdam admirabilis in se complecti animaduertebat, huic summi sacerdotij dignitati apud Deum omnem prærogatiuam, quæ inter homines est, facile superanti, propter maiorem honoris & gloriæ accessionem sacrosanctum eius nomen imposuit. Idem Moyses præterea nomen Iesu diuino spiri- tus afflatu pro certo præuidens, priuilegio quodam & singulari planè præ cæteris præstantia dignum existimauit. Ac cum hæc sacrosancta Iesu appellatio nunquam inter homines ante tempora Moysis diulgata fuisset, Moyses eam dedit illi soli ac primo, quem specie & symbolo Christum Iesum præfiguraturum, & post suum è vita discessum in omnium Israelitarum regnum succes- surum præsciuerit. Nam cum successor eius hoc no- mine Iesu esset antea minimè appellatus, sed alio quod parentes ei imposuerant, Aufe videlicet vocaretur. Moyses illum Iesum nuncupauit: atque isto adeò no- mine, tanquam eximio & præclaro honore (qui omni regio facilè antecellit diademati) propterea donauit, quòd idem Iesus filius Naue, effigiem seruatoris nostri qui solus post Moysen, postque figurati adumbrati que cultus ab eo traditi expletionem, in veræ & sincerae religionis ac pietatis imperium succederet, ritè expres- sit. Atque Moyses hoc modo his duobus homini- bus, alteri summi sacerdotis officio iam perfungenti, alteri post ipsum gentis Israeliticæ gubernacula susce- pturo (qui præ reliqua vniuersa hominum illius ætatis multitudine, virtutis & gloriæ claritate nituerunt) hanc seruatoris nostri Iesu Christi appellationem, quò sum- mus illis honos haberetur imposuit.

Pro-

EVSEBII HISTORIAE

Prophetæ item, qui deinceps extiterunt, manifestè atque
 a deo nominatim Christum prænuntiauerunt, & non modò
 dolosas Iudaici populi contra eum paratas insidias, verù
 etiam gentium per illum vocationem apertis perhibere
 testimoniis: ac primum Hieremias, vbi sic loquitur. Spi-
 ritus ante vultum nostrum. Christus Dominus in nostris
 corruptionibus comprehensus est. De quo dicimus: In
 umbra illius viuemus in gētibus. Deinde Dauid propter
 eius admirabilitatem obstupescens, ait: Quare fremue-
 runt gentes & populi meditati sunt inania? Astiterunt
 reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus
 Dominum, & aduersus Christum eius. Quibus paulopòst
 subiungit ex ipsius Christi persona. Dominus dixit ad
 me, filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula à me, &
 dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam
 terminos terræ. Neque soli ij, qui honore donabantur
 summi sacerdotij, quique oleo ad eam rem præparato ar-
 cani cuiusdam mysterij gratia vnguebantur, Christi nomi-
 ne insigniter apud Hebræos decorati fuerunt, sed reges
 etiam, quos quidem prophetæ diuini numinis instinctu
 oleo perfundētes, Christos quosdam, hoc est vnctos, qui
 Christū specie adumbrarent, effecerunt: propterea quòd
 illi effigiem & figuram regis ac primariæ potestatis, quæ
 in solo & vero Christo, verbo Dei omnia moderatè cer-
 nitur, per se ipsi exprimebant. Iam verò nonnullos è pro-
 phetis vnctione quadam Christos, id est vnctos factos, i-
 magine & figura Christum futurum præsignificantes ac-
 cepimus: vique adeò vti omnes hi ad verum Christum,
 diuinum & cæleste verbum, qui solus summus totius or-
 bis sacerdos est, solus cuiusque creaturæ rex est, solus in-
 ter prophetas summus patris propheta est, apte & cōgru-
 enter referantur. Huius rei illud potest esse argumento,
 quòd nemo hactenus veterum, siue sacerdotum, siue re-
 gum, siue prophetarum, qui per symbola vnguebantur, tan-
 tam diuinæ virtutis vim & facultatē sit consecutus, quan-
 tam seruator & Dominus noster Iesus, qui solus & verus
 Christus, id est vnctus declaratus est. Nullus enim ex illis
 erat, quantumuis amplitudine & honore tot seculorum
 ætates apud suos nobilitatus, qui aliquādo ex ea figurata
 Christi

Ibr. 4.

Psal. 3.

Christi appellatione, subiectos suos Christianorum nomine decorauerit. Imo vero ne honos quidem venerandus Christoque dignus cuiquam eorum ab illis, qui ipsorum paruere imperio, tributus est: quinetiam neque post mortem tanta & tam uehemens animorū affectio ardorq; extitit, ut quisquam eius gratia, qui tanto in honore apud ipsos fuisset, mortem aliquando uellet oppetere: neque inter omnes gentes, quæ uniuersum orbem terrarum incolunt, pro ullo eorum, qui id temporis fuerunt, tantus persecutionis tumultus concitatus est. Siquidem symboli & figuræ vis, nō tantum efficacitatis in illis poterat inferere, quantum ueritatis declaratio. quæ per seruatorem nostrum facta est: qui quanquam neque symbola, aut figuras summi sacerdotij à quoquam accepit, neque genus, quod ad corpus attinet, traxit ex sacerdotibus, neque in regnum suum satellitum turba deductus est, neque propheta veterum prophetarum similis factus, neque dignitatem omnino aut prærogatiuam aliquam apud Iudæos adeptus: tamen si minus symbolorum aut figurarum, at ipsius ueritatis insignibus est per spiritum sanctum egregiè exornatus. Ac quamuis similes cum his, quos dixi, dignitatum gradus minimè esset consecutus. uerius tamen & magis quàm illi omnes Christus nominatus fuit: & ut solus & uerus Christus, id est unctus Dei, per augustam reuera & sacrosanctam ipsius appellationē mundum Christianis compleuit uniuersum. Neque amplius figuras, aut imagines quidem rerum, sed ueras uirtutes, & uitam cœlestem cum ipsa ueritatis doctrina coniunctam, ipsius religioni initiatis impertijt. unguentum porrò non ex aromatibus confectum, sed diuinum ex ipso Spiritus sancti numine libatum, haustumque immortalis & paternæ diuinitatis participatione assumpsit. Quod quidem Esaias etiam docet, sic tanquam ex ore ipsius Christi locutus.

„ Spiritus Domini super me, eo quod unxit me: euāgelium *Esa. 61.*
 „ annuntiare pauperibus misit me, sanare contritos corde,
 „ prædicare captiuis remissionem, & cæcis uisum. Neque
 „ solum Esaias, sed Dauid etiam, quasi ad personam illius
 „ uerba dirigens, Sic loquitur. Sedes tua Deus in seculum *Psal. 44.*
 „ seculi, uirga directionis, uirga regni tui: Dilexisti iustitiam &

EVSEBII HISTORIAE

tiam & odisti iniquitatem, propterea vixit te Deus, Deus tuus oleo letitiae prae participibus tuis. Quibus verbis diuinus sermo in primo versu eum liquidò mōstrat Deū esse: in secundo regalis sceptri honore decorat: deinde sensim descendens, vbi & diuinam & regiam potestatem illi tribuerit, tertio loco Christum ipsum, id est vnctum, non oleo ex corporea concretaq; materia composito, sed diuino & pleno exultationis perfusum, manifestò declarat. Qua quidē re etiā ostēdit illius amplitudinē dignitati eorum, qui olim corpore tenus figurate vngebantur longē antecellere. Quinetiā alibi idē de illo his verbis

Psal. 109 mentionē facit. Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis: donec ponā inimicos tuos scabellum pedum tuorum: Et ex vtero ante luciferum genui te. Iurauit dominus, & nō pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternum secundū ordinē Melchisedech. Hic Melchisedech in sacris literis inducitur sacerdos Dei altissimi, nō oleo humana comparato industria declaratus, imò vero neq; generis successione summi sacerdotij functionem (sicut Hebræorum consuetudo postulabat) assecutus. Quamobrem secundum illius ordinem, non autem secundum horum ritum, qui signis & figuris consecrati fuerunt, seruator noster tum Christus, tum sacerdos, est cum iureiurando adiecto appellatus. Vnde neque corpore tenus apud Iudæos illum perunctum esse, neque editum ex tribu sacerdotum, sed ex ipso Deo ante luciferum, hoc est ante mundi constructionem substantia præditum tradit scriptura: quippe qui immortale & perpetuum sacerdotium ad omnem æternitatem obtineret.

Gen. 14. Incorporeæ autem & diuinæ potentiae, quæ ei tribuitur, magnum & euidentis est indicium, illum solum ex omnibus, qui vnquam antehac ad nostram vsque ætatem vixerunt, apud omnes homines per vniuersum orbem terrarum non modo Christum appellari, verum etiam vno omnium ore ita prædicari, testimonijs illustrari, & præ cæteris omnibus propter nominis sui celebritatem, tum apud Græcos, tum apud Barbaros honorificè memoria celebrari, atque ad hoc vsque tempus inter omnes, qui in omni mundo sunt illius religioni initiati, honore

nore efferri, vt regem, admiratione affici supra prophetam, gloria decorari, vt verum solum ac summum Dei sacerdotem: Postremò vtpote Dei verbum, quod ab initio extiterit, quodque ante omnia æui spatia substantia præditum fuerit, quod denique decus honorificum à patre acceperit, summa veneratione dignatum, vt Deū. Illud porrò ex omnibus summè mirādū videtur, quòd nos, qui sumus illi consecrati, nò vocibus solum, & verbòrū sonitu, sed omni animi inductione & amore eū vsq; adeo veneramur, vt veram illius testificationē nostræ ipsorum vitæ non grauatè anteponamus.

*Quod modus pietatis, ab ipso cunctis gentibus denuntiatur,
nec recentior, nec peregrinus erat.*

CAP. IIII.

Ista igitur, antequam in historiã ingrediar, hic sint necessariò à me posita, ne quisquã seruatore & dominū nostrū Iesum Christū propter rationē tēporū, quibus nuper versabatur in carne, nouum & recentē fuisse arbitretur. Iã verò ne sit, qui eius doctrinã nuper ortã, peregrinã, & tanquam ex nouo aliquo homine, nihilq; à reliquis discrepante consistã & cõpositã existimet, de ista re paucis disseramus. Cū iamdudū (vt nemini obscurū est) aduentus & præsentia seruatoris nostri Christi omnibus hominibus elucesceret, noua gens (vt liquidè cõstat) nò numero quidè exigua, neq; imbecilla viribus, neq; in angustū terræ angulū cõclusa, sed ex omnibus gentibus cū hominū multitudine copiosissima, tū pietatis cultu diuinissima, & eatenus nec deleta pernicie, nec clade superata, quatenus est perpetuò à Deo præsidium affecuta, & apud oēs Christi appellationis & nominis splendore nobilitata, præfinitis & arcanis iam temporū conuersionibus repètè in lucē prodijt. Quam quidè vnus è prophetarū numero sacrati spiritus oculo futurã præuidēs, adeò quasi ab alienata mente stetit attonitus, vt ista verba cum admiratione proferret: Quis audiuit talia? & quis sic locutus est? Nunquid terra vno die parturit? & nunquid gens simul vniuersã edita est? Declarat porrò idem propheta hanc appellationem futuram quodam modo dicens:

his qui

Esai. 66.

Esa. 62. His qui mihi inserviunt, nouum nomé imponetur, quod in terra erit benedictum. Cæterum quamuis nos plane recentes simus, & hoc nouum Christianorum nomen modo apud omnes gentes increbuerit, vitam tamen & institutionis genus, vnè cum pietatis præceptis, non nuper à nobis confictum, sed à primo (prope dixerim) humani generis ortu, naturalibus quibusdam notionibus in veterum hominum mentibus, qui Deo chari erant, insitis, exercitatum ex cultuq; fuisse, hoc pacto explicare aggrediamur. Gens Hebræorum non recens aut noua est illa quidem, sed propter antiquitatem apud omnes homines honore præ cæteris floruit. Sunt porro apud istam gentem librorum monumenta, & scripta volumina, quæ vitas priscorum hominum, qui rari quidem & numero perpauca fuerunt, sed pietate, iustitia, & reliquis virtutibus vniuersis præstantes, in se complectuntur. Quorum nonnulli ante diluuium vixerunt, alij post: qui quidem ex filiis Noe, & nepotibus suis prognati sunt. Quinetiam Abraham, quem Hebræi principem suum & primum parentem esse iactitant, in eo numero est. Si quis item omnes illos, qui sunt iustitiæ testimonio comprobati, (ab ipso autem Abrahamo ad primum vsque hominem gradatim ascendendo repeti solet) Christianos non nomine, sed re affirmer, non multum perfecto à veritate aberrauerit. Nam illa omnia, quæ Christiani nomen in se continet (nimirum vt sit Christianus, qui per Christi cognitionem & doctrinam, modestia, iustitia, arduarum rerum in vita perpessione & tolerantia, virtutis constantia, pietatis etiam veri q; cultus confessione, vni & soli Deo super omnia attribuendi præstet excellatq;) illa inquam omnia ab illis antiquis patribus non minus studiosè, quàm à nobis exercitata excultatq; fuerunt. Neque certè vlla corporis circuncisio illis fuit, quia neque nobis est: neque sabbatorum obseruatio, quia neque nobis est: neque à quibusdam alimenti generibus abstinentia, neque rerum distinctio aliarum (quas primus omnium Moyses exorsus, illorum posteris in figuris explendas obseruandasq; tradidit) quia neque apud Christianos eiusmodi res iam extant. Quinetiam ipsum Christum, id est vnctum Dei, perspicuè agnouerunt.

Quippe

Quippe liquidò constat illum Abrahamo visum esse, responsum dedisse Isaac, locutum cum Iacob, cum Moysè denique & alijs deinceps prophetis familiariter sermonem contulisse. Inde planè comperies, illos veteres, quos Deus tanto amore complexus sit, eosdem esse cum his, qui sint eximia Christi appellatione donati: idq; ex ista prophetæ voce sic de illis referète: Nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari. Quare perspicuum est, eam religionem, quæ est ab illis pijs viris, qui circa Abrahami tempora vixerunt, inuenta & excogitata, atq; iam nuper per Christi doctrinam & prædicationem omnibus patefacta, debere primam, vetustissimam, omniumq; planè antiquissimam existimari. Et quamquam Abrahamum longo tempore post, ferunt circumcisionis mandatum accepisse, tamen ante illud quidè præceptum eum fide iustificatum traditur: Sic de eo sacro affirmante eloquio: Credidit Abraham Deo & reputatum est illi ad iustitiam. Ac cum ante circumcisionem talis factus esset, diuinum oraculum à Deo, qui se in eius còspectum obtulisset, (Idem iste erat Christus Dei verbū) de illis, qui posterioribus seculis simili ratione cum Abrahamo iustificarentur, hoc modo antea promissum fecit, inquit: Benedicentur, inquit, in te omnes tribus terræ: & quod erit in gentem magnam & copiosam: & benedicentur in illo omnes gentes terræ. Istud sanè in nobis expletum facile licet animaduertere. Ille enim cum paterna superstitione, & priore vitæ errore reiecto repudiatoque, vnum Deum omnium moderatorem confessus esset. Huncq; non obseruatione legis postea per Moysen tradita, sed virtutis & probitatis officijs syncerè coluisset, fide in Christum Dei verbum, quod illi apparuerat, iustificatus est. Cui, cum ita institutus esset, dictum est, quòd omnes tribus terræ & omnes gentes in illo benedicerentur. Atque eundem illum pietatis & religionis modum, quem Abraham excoluit, apud solos Christianos per vniuersum orbè rectè factis (quæ multò plus ponderis habent, quàm verba ad id quod agitur, confirmandum) sedulò exercitatū constat. Quid igitur de cætero impedit, quò minus vnā eandemq; viuendi rationem

Psal. 104.

Gene. 15.

Rom. 4.

Iaco. 2.

Gene. 12.

B

tionem

EVSEBII HISTORIAE

tionem & religionis modum, tum nobis qui à Christo no-
men traximus, tum veteribus illis, qui Deo admodum cha-
ri habiti sunt, verè fuisse fateamur, adeò vt illam perfe-
ctam religionis normam per Christi doctrinam nobis tra-
ditam non nouam quidem & peregrinam, sed (si verum
dicendum sit) primam solam & veram asseueremus? Atq;
hæc quidem hoc modo.

De temporibus a patronis eius inter homines.

CAPVT V.

IAm verò cum aditus ad ecclesiasticam historiam quæ
nobis proposita est, commodè patefactus sit. Sequitur
vt deinceps à seruatoris nostri in carnem aduentu, tan-
quam iter quoddam orationis capellamus, simulatq; Deum
patrem, ipsumq; Iesum Christum, cœlestè Dei sermonem
qui seruator & Dominus noster declaratus est, precibus
inuoauerimus, vt in veritate explananda adiumento no-
bis ac subsidio esse velit. Secundus igitur & quadragesi-
mus regni Augusti agebatur annus, octauus autem & vi-
gesimus ab Aegypto subiugata, & Antonij Cleopatraq;
morte (in quam Ptolomæorum in Aegypto dominatus
ac regnum postremo desijt) cum seruator & Dominus no-
ster Iesus Christus sub primo censu Cyrenij, id temporis
præfetti Syriæ congruenter secundum Prophetarum vati-
cinationes de illo editas, in Bethleem Iudææ natus est.
Hunc quidem censum Cyrenij temporibus factum, Fla-
uius Iosephus historicorum, qui sunt apud Hebræos, fa-
cilè princeps memoriæ prodidit. Aliam etiam historiam
de Galilæorum secta, quæ iisdem temporibus exorta est
adnexit. Cuius item Lucas apud nos in actis ita ferè ver-
ba facit. Post hunc surrexit Iudas Galilæus in diebus cen-
sus, & auertit multum populum post se, & ille perijt, om-
nesq; quot quot consenserunt ei, dispersi sunt. Iosephus
porro, quem supra citauimus, istis admodum consentiens
in decimo octauo libro Antiquitatis hæc ad verbum tra-
dit. Cyrenius vnus ex Senatorum Rom. numero, cū esset
reliquis magistratibus perfunctus, omnesq; propè hono-
rum gradus percurrisset. Consul tandem factus, alijsque
dignitatis insignibus eximie ornatus, exiguis cum copijs
in Sy-

*Ptolomeo
eius nomi-
nis vlti-
mo, rege
Aegypti
extincto,
regnum à
Cæsare do-
natum est
Cleopatre
vide Hir-
thiū li. 4
de bel. A-
lexan. &
Suetoniū
in vita
Iulij Cæsa-
ris.
Actor. 5.
Iose. ca. 1.
libr. 8. de
antiq.*

„ in Syriam aduentauit: quippe eò à Cæsare missus erat, ut
 „ non modò genti illi ius diceret, ut præter opum cuius-
 „ que & facultatum ut Censor æstimationem faceret. Ac
 „ non multò post subiungit Iudas Gaulanites vir ex ciuita-
 „ te cuius nomen erat Gamala, prognatus vnà cum Sado-
 „ cho Phariseo sibi in societatem ascito, populum ad defe-
 „ ctionem sollicitare maturabat. Hi duo censum illum ni-
 „ hil aliud, quàm aperrum seruitutis iugum eorum ceruici-
 „ bus imposicurum asserebant. Proinde gentem eam ad li-
 „ bertatis suæ propugnationem adhortabantur. In secun-
 „ do item libro historiarum de bella Iudaico conscripta-
 „ rum de eodem viro hæc præterea scribit. Interea tempo-
 „ ris vir quidam nomine Iudas Galileus, regionis illius in-
 „ digenas & habitatores ad defectionem impulit, illisque
 „ admodum turpè esse dixit si Romanis tributum persol-
 „ uere sustinerent: & post obsequium, quod Deo præstare
 „ deberent, mortalium etiàm dominationi se subijcerent.
 „ Hæc Iosephus.

*Quod temporibus eius Iuxta Prophetarum oracula deferunt prin-
 cipes qui antea ex progenitorum successione Iudaeorum genti impe-
 ritabant, & quod Herodes ex peregrinis primus eorum rex fuerit.*

CAPVT VI.

Eodem tempore, cum Herodes primus extero quo-
 dam & peregrino genere ortus, Iudaicæ gentis re-
 gnum obtinisset, prædictio Prophetica per Moy-
 sen antiquitus prolata, videbatur finè consecuta quæ ait.
 Non deficiet princeps de Iuda, neque dux de femoribus
 „ eius, donec veniat, cui regnum reseruatū sit: quem etiam
 „ expectationem gentium fore commonstrat. Tantisper e-
 „ nim prædictionis Mosaicæ euenta minimè absoluta & per-
 „ fecta sunt, dum sub principibus ex ea gente prognatis
 „ vitæ degendæ potestas esset: qui quidem initium impe-
 „ rij altius ab ipso Moysè ductum capientes, vsq; ad Augu-
 „ sti regnū durauerūt: sub cuius imperio Herodes primus
 „ externæ gētis stirpe procreatus, Iudæarū principatū à Ro-
 „ manis adeptus est. Qui, ut tradit Iosephus, paternū genus
 „ ex Idumæis, maternū aut ex Arabū familia ducebat. Verū
 „ ut Aphricanus scriptor haud quaquā vulgaris, memorat

Gen. 49.

B 2

eius

EVSEBII HISTORIAE

eius genus, qui accuratè peruestigant. Antipatro satum ferunt. Hunc autem Herodis cuiusdam Ascalonitæ filium fuisse, qui ex Aedituis (sic enim appellati sunt hi, qui templo Apollinis inservierunt) originem traxit. Qui quidem Antipater, cum adhuc puer esset, captus ab Idumæis latronibus, cum illis, quod reliquum erat vitæ, propter eam traduxit, quod patri eius qui in magna egestate versabatur, ad eum redimendum non satis suppetebat pecuniæ. Ei vero moribus illorum & vitæ institutis educato, postea cum Hircano, summo Iudæorum sacerdote magna intercessit familiaritas. Huius filius erat Herodes ille, qui servatoris nostri tempore vixit. Cum igitur Iudæorum regnum ad Herodem, hominem peregrinum, tandem pervenisset, proforibus iam aderat, secundum Prophetæ oraculum, gentium expectatio: Quippe ex illo tempore principes ac duces, qui successione ab ipso Moyse deriuata, Iudæorum potirentur imperio, deficere & prorsus evanescere videbantur. Nam ante illorum captiuitatem & demigrationem in Babylonem à Saule & Davide exorsi, regum ditioni subijciebantur: ante reges autem magistratus, qui iudices nominati sunt, illorum tempus procurabant: qui quidem proximè post Moysen, & eius successorem Iesum, regnum illorum capescere cœperunt. At postquam Babylone denuò in patriam reuertebantur, eam reipublicam perpetuò tenuerunt, quæ erat partim optimatum partim paucorum prudentia & consilio gubernata. Summi enim sacerdotes summam rerum usque eo administrabant, quoad Pompeius Romanorum dux eo aduentans, Hierusalem acri & violenta obsidione expugnasset, atque ad templi adita progressus, res sacras nefario scelere polluisset. Eum verò, qui auita successione rex simul & summus sacerdos ad id temporis perseverasset (cui nomen erat Aristobulus) vinculis constrictum unà cum liberis Romam misit, atque Hyrcano eius fratri summi sacerdotij munus tradidit. Post illud tempus uniuersa Iudæorum gens facta est Romanis vectigalis. At non longo intervallo interiecto, cum Hyrcanus (in quem vltimum summorum sacerdotum erat deuoluta successio) à Parthis captus ducebatur, primus, ut supra dixi, Herodes externa

surpe

*Iose. li. 14
cap. 8. de
antiq.*

stirpe editus, Iudaicæ gentis imperium Senatus Romani
 & Augusti imperatoris auctoritate obrinuit. Cuius tem-
 poribus cum Christi aduentus euidenter & pro certo in-
 staret, salus etiam gentium, quæ tam diu expectabatur, ex-
 pleta est, earundemque vocatio, iuxta prophetarum ora-
 cula maturè insecuta. Ex quo quidem tempore simul ac
 principes & duces ex Iuda, hoc est, ex Iudæorum familia
 ac gente prognati, rempub. illam regere desistebant, se-
 ries etiam summi sacerdotij, quod secūdem generis pro-
 pinquitatem, & auitam successionem rato ac certo ordi-
 ne solebat cuiq; deferri, ex templo confusione quadam,
 neque id sine causa, labefactata est. Quarum rerū testem
 locupletem habes Iosephum qui narrat, Herodem cum à
 » Romanis esset regno donatus, non amplius pontifices &
 » summos sacerdotes ex antiquo creauisse genere, sed abie-
 » ctis quibusdam & ignobilibus illum honoris gradum de-
 » tulisse. Eandem item rationem in designandis summis sa-
 » cerdotibus Archelaum filium eius, & Romanos etiam,
 » qui post illum Iudæorum regnum adepti sunt, cum He-
 » rode obseruasse. Idē scriptor porrò declarat, Herodem *Iose. li. 15*
 » primum sacram summi sacerdotis stolam priuatim apud *cap. 14*
 » se tenuisse proprio sigillo occlusam: & summis sacerdo- *antiq.*
 » tibus deinceps illius apud se retinendæ potestatem non
 omninò permisisse. Idemq; eo mortuo fecisse Archelaū,
 reliquosq; Romanos. Atque ista sint à nobis explicata,
 ad declarationem alterius prophetiæ quæ in seruatoris
 nostri Iesu Christi aduentu plenè completa fuit. Nume-
 rum verò septimanarū, quæ vsque ad Christi imperiū cō-
 ficerentur (de quibus alio loco vberius disseruimus) pro-
 phetica Danielis oratio apertè est & nominatim cōplexa.
 Quibus tandem ad exitum perductis, Iudæorum Chrisma
 abolendū fore prædixit propheta. Atq; istud planè tem-
 pore illo, quo Seruator noster Christus in hanc lucē edi-
 tus est, perfectum & absolutum esse constat. Hæc igitur
 ad temporum veritatem cumprobendam, sint à nobis ne-
 cessario obseruata.

EVSEBII HISTORIAE

De ea que in Euangelijs de Christi gene-
logia putatur discrepantia.

CAP. VII.

Quoniam autem Matthæus, & Lucas in suis Euange-
lijs Christi genealogiam varia ratione & modo no-
bis tradiderunt, & ob eam causam à plerisque plu-
rimum inter se dissidere putantur (in quorum locorum
explanationem fidelium quisque veritatis ignoracione
adductus, suo Marte aliquid commentari magnoperè e-
laboravit) de his historiam ad nostram vsque ætatem du-
ctam in medio ponamus. Quam quidem Aphricanus
(cuius paulò antè mentio facta est) in epistola ad Aristi-
dem de euangeliorum consensu scripta dilucidè com-
morat: reliquorum opiniones non modò tanquam vim
veritati inferentes, verum etiam falsò confictas esse com-
monstrat: historiam autem, quam ipse acceperat, hisipsis
verbis refert. Quoniam generum & familiarium nomina
inter Israëlitas, aut natura, aut lege enumerari solent, na-
tura, cum proles ex germano parentum semine orta suc-
cedit, lege autem, cum alter filium procreat in nomen fra-
tris sui, qui absque liberis excesserit è vita (nam quia nõ-
dum certa & indubitata resurrectionis spes eorum ani-
mis penitus infidebat, idcirco futuram resurrectionis
promissionem in hac mortali & caduca resurrectionis
specie, imitatione quadam adumbrarunt, quo nomen
eius, qui vitam cum morte commutauerat, nõ prorsus ex
omni memoria deleteretur) & quoniam etiam illorum, qui
in ista genealogia introducuntur; alij verè & ingenuè
successerunt, vt filius patri; alij ab alijs procreati, alio-
rum nomen adepti sunt, idcirco vtrorumque fit mentio:
& illorum, qui verè genuerunt, & horum qui quodam
modo eos genuisse dicuntur: & ob eam causam neutrum
ex euangelijs est ementitum, cum alterum naturam, alte-
rum legem percenseat. Genera enim, tum quæ à Salomo-
ne, tum quæ à Nathan ducta sunt, in sobole suscitáda pro
his, qui liberis caruerunt (quod quidem secundis nuptijs
& renouatione seminis fit) ita confunduntur, vt nõ sine
causa ijdem liberi interdum diuersorum patrum putétur:
tum

„ tum horum, qui opinione, tum illorum, qui verè patres
 „ extiterunt. Ita efficitur, vt vtraque genealogiæ de-
 „ claratio re ipsa & propriè vera cum sit, licet varia qui-
 „ dem & diuersa, accurata tamen & exquisita ratione gra-
 „ datim descendat. Verum vt quod oratione propo-
 „ fuerim, planius fiat & apertius, ipsam generum & fami-
 „ liarum seriem persequar. A Dauide per Salomonem
 „ dum Matthæus generationes numerat, tertius à fine re-
 „ peritur Matthan, qui genuit Iacob, patrem Ioseph. A
 „ Nathan autem per Dauid, vt Lucas numerat, similiter
 „ tertius à fine inuenitur Melchi: cuius filius erat Heli,
 „ pater Ioseph. Ioseph enim filius fuit Heli, qui ex Mel-
 „ chi prognatus fuerat. Cum igitur Ioseph nobis sit pro-
 „ positus, quem inuestigamus, explicandum videtur, quo
 „ pacto & Iacob & Heli suum genus, alter ex Salomone, al-
 „ ter ex Nathan deducens, vterque illius pater esse dica-
 „ tur. Ac primum qua ratione isti duo Iacob & Heli
 „ probentur fratres fuisse: deinde quomodo istorum pa-
 „ tres Matthan & Melchi (qui diuerso orti sunt genere)
 „ aui Ioseph ostendantur. Sic igitur res se habet.

„ Matthan & Melchi vicissim eandem duxerunt vxorem
 „ & fratres ex eodem vtero progenuerunt, cum lex mi-
 „ nimè obstarèt, quò minus vidua, vel libello repudij di-
 „ missa, vel viri morte vinculis matrimonij soluta, alteri
 „ nuberet. Ab Estha quidem (hoc enim nomine fuisse
 „ mulier illa traditur) primus Matthan, qui à Salomone
 „ ducebat genus, suscepit Iacob. Ac simulatque Mat-
 „ than è vita migravit, Melchi, originem generis sui ad
 „ Nathan vsque referens (cum ex eadem quidem tribu,
 „ sed ex diuerso genere ortus esset) istam, vt supra dixi-
 „ mus, viduam duxit vxorem: ex qua filium Heli procre-
 „ auit. Ita factum est vt Iacob, & Heli ex diuersis gene-
 „ ribus factos, vterinos quidem fratres reperiamus. Quo-
 „ rum alter, nempe Iacob, vbi frater ipsius Heli absque
 „ prole occubuerat, vxorem eius in matrimonium assu-
 „ mens, ex illa Ioseph & natura & ratione sibi filium, ter-
 „ tium produxit. Quapropter scriptum est: Iacob ge-
 „ nuit Ioseph, qui secundum legem filius erat Heli. Nam
 „ cum Iacob frater esset illius, ei semen suscitauit. Quocir-

EVSEBII HISTORIAE

ca neque hæc, quæ de eo apud Mattheum Euangelistam
 citatur genealogia (Iacob genuit Ioseph) neque rursus
 illa, quæ apud Lucam est (Iesus qui, ut putabatur (nã hoc
 etiam addit) filius fuit Ioseph) qui fuit Heli, qui fuit Mel
 chi, inanis irritaue existimari debet. Atque ista generadi
 ratio quæ ex lege ducta est, nõ poterat significantius, aut
 magis propriè exprimi. Idcirco istud vocabulum, ge-
 nuit, in tali liberorum procreandorum ratione, dum fa-
 milias ad Adam vsque, qui à Deo creatus est, gradatim a-
 scendendo repetit, ad finem vsque silentio omnino
 præterijt. Neque certè hoc à nobis sine causa & ra-
 tione probabili, neque nostro ingenio subito iam & ex
 tempore excogitatum est. Nam qui seruatori nostro se-
 cundum carnem cognati sunt, vel stirpis suæ insigniter il-
 lustrandæ, vel histotix simpliciter docendæ studio indu-
 cti, etiam ista nobis verè tradunt: Latrones Idumæos, ir-
 ruptione facta, in ciuitatem quandam Palestinæ, nomine
 Ascalonem, ex Appollinis delubro (quod erat in vrbs
 mœnibus collocatum) Antipatrum Herodis cuiusdam,
 Aeditui filium, cum alijs spolijs, captiuum abduxisse. Ac
 cū pro filio redimèdo sacerdos pretium persoluere non
 posset, Antipatrum Idumæorum moribus & institutis e-
 ducatum, paulò post cum Hyrcano Iudææ summo sacer-
 dote familiaritatem conlasse: eumq; cum pro Hyrcano
 legationem ad Pompeium obiret, & illi regnum ab Ari-
 stobulo fratre ereptum, liberum & integrum restituisset,
 Palestinæ curatorem designatum, in magna prosperitate
 vitam degisse: Antipatro autem, qui propter inuidiam,
 prosperum & fortunatum suarum rerum cursum comitan-
 tem, ex insidijs è medio tollebat, Herodem eius filium
 successisse: & postea ab Antonio & Augusto, ex senatus
 decreto ad regnum Iudæorum capessendum delectum
 esse. Eiusque filios fuisse Herodem, & alios principes, qui
 Tetrarchæ appellabantur. Hæc quidem communia vi-
 dentur cum illis, quæ sunt in Gentilium historijs memo-
 riæ prodita. Porrò autem cum familiæ non Hebræorum
 solum, verumeriam eorum, qui vsque ad Profelytos ge-
 nus suum referebant (vt ad Achior Amanitem, & Ruth
 Moabitidem, qui ex Aegyptio elapsi, cõmiscabantur cum
 Isra-

Israelitis) ad illud tempus scriptis proditæ, in tabularijs referuarentur, Herodes quoniam illorum stirpem nihil ad se pertinere, nihilq; ad suam dignitatem illustrandam afferre adiumenti animaduertebat, suæ ignobilitatis & obscuri generis consciëntia exagitatus, annales illos de generum & familiarum antiquitate incendit: arbitratus se nobilem visum iri, cum nemo suum genus ex publicis illis monumentis depromptû, ad Patriarchas, vel ad Profelytos, vel ad eos, qui *γᾶραι* (id est terræ incolæ, qui cum Israelitis permiscebantur) vocati sunt, omninò posset reducere. Erant tamen nonnulli antiquitatis replicandæ studiosi, qui nomina auitæ stirpis vel tenentes memoria, vel ex scriptis annalibus promentes, priuatim sibi indices eorum conficiebant, magnopereq; propterea gloriabantur, quod ipsorum nobilitas ita foret ad posteritatem referuata. Inter quos erant hi, tum qui propter generis cognatione, qua Christo seruatori coniugebantur, *δῆσώσωτοι*, hoc est, ex domini tribu & familia orti, nuncupati sunt: tum qui ex Nazaris, & Cochaba Iudæorû pagis prognati, in reliquas Iudææ partes cõmeant: istaq; genealogiam à nobis supra commemoratam partim ex libro annalium, siue dierum sumentes, partim complectentes memoria, apertè quoad poterant explanarunt. Siue igitur ita se res habet, siue secus, nemo (cum vt ipse iudico, tum vt quisq; æquus rerum æstimator censuerit) planiorem reuera inuenire poterit explicatione. Atque hæc ipsa, licet nullo comprobetur testimonio à nobis tamen minime reijciatur, cum meliorem, aut veriorem neutiquã proferre queamus. At dubium non est, quin euangelium omninò verè loquatur. In extrema etiam illa epistola, ista adnectit. Matthan à Salomone prognatus, genuit Iacob. Quo mortuo, Melchi à stirpe Nathan profectus, ab ea, quæ vxor erat Matthan, procreauit Heli. Vterini ergo fratres erant Heli, & Iacob. Heli absque prole occumbente, Iacob illi semen suscitauit, & genuit Ioseph, Qui natura filius eius erat, lege verò Heli. Ita vtriusque filius erat Ioseph. Hæc Aphricanus. Porro autem cum genealogia Ioseph hoc modo deducatur, constat Mariam

EVSEBII HISTORIAE

Num. 39. verè ex eadem tribu ortam. Siquidem à Moysè lege sancitum erat. non licere diuersas tribus inter se matrimonium iungere. Præcipitur enim, vt vni eorum, qui sunt ex eadem tribu & familia, mulier quæq; nubat, ne hereditas generis à tribu in tribum transferatur, verum de his ista quidem hoc modo.

De Herodis in filiis insidiis, & quem vitæ exitum habuerit. CAP. VIII.

Matt. 2.

Simulatque verò Christus temporibus suprâ demonstratis conuenienter prophetarum prædictionibus in Bethleem Iudææ natus erat, Herodes ob interrogationem Magorum ex oriente eo aduentantium, qui sciscitabantur, vbi nasceretur rex Iudæorum (stellam enim illius se vidisse dixerunt, hancque causam fuisse tanti & tam prolixi itineris, tantaq; cum celeritate cõfecti, quod vti deum in lucem iam editum sanctè & reuerenter adorarent, suscepissent) Herodes, inquam, non parum ob eam rem animo perturbatus quippe illius regnum, sicut ipse putabat, iam in magnum veniebat periculum, quærebat ab illis, qui in ea gente legis doctores nominati sunt, vbinam Christum natum fore expectarent. Vt autè Micheæ prophetiam, quæ illum in Bethleem natum fore prædixerat, agnouit, vno edicto omnes pueros ad huc vberum lac sugentes, non in Bethleem solum, sed in vniuersis eius finibus à binatu & infrâ, secundum tempus, quo accuratè fuisset à magis sciscitatus, neci dari mandat: omnino enim Iesum eiusdem cum æqualibus calamitatis (vt erat verisimile) participem fore arbitratur. Cæterum puer à parentibus per angeli visionem, quid esset futurum, præscientibus in Aegyptum deportatus, insidias illius præuertit. Ista etiam sacra euāgelij doctrina perspicuè commonstrat. Verum deinceps, quæ merces crudele Herodis facinus contra Christum, & pueros eius æquales admissum subsecuta sit, & quo pacto statim post, nulla vel minima quidem dilatione interposita, diuina ultio illum, dum adhuc in vita manebat, exagitauerit, & quasi proæmia rerū ei post discessum

è vita

ē vita obuenturarum euidēter ostenderit, operapretium
 est intelligere. Qua autem ratione prosperum & flo-
 rentem regni sui statum, quo se tum frui putabat, dome-
 sticis calamitatibus, quarum aliæ ex alijs ortæ sunt, ipse
 obscurauerit, dū vxorē & liberos, dumq; reliquos quibus
 cum propter propinquitatē generis & amoris cōiunctio-
 nem maxima ei intercessit necessitudo, nefaria cæde affi-
 ceret, in præsentia commodè oratione explicare nō pos-
 sumus, præsertim cum istarū rerum argumentum omnem
 illā crudelitātē, quæ à Poëtis in tragædijs describi solet,
 longè superet. Quod quidem si quis scire desyderat, le-
 gat Iosephi historiam, qui idem vberrimè plenissimeque
 persequitur. Ceterū quo modo statim post insidias serua-
 tori nostro, & alijs infantibus factas, cœlitus inuecta pla-
 ga illū ad extremum vsq; spiritum afflictarit, non erit alie-
 num vocibus auctorijs ad verbum citatis attentè auscul-
 tare: qui quidem in decimo septimo Iudaicæ antiquita-
 tis libro vitæ illius exitum accuratè scribit ad hunc mo-
 dum. Herodem acerbior indies excruciat morbus,
 dum Deus pro nefarijs sceleribus, quibus se contamina-
 uerat in vita, graue de eo supplicium sumeret. Ardor erat
 aliquanto lentior, ac remissior, qui non tantum feruores
 illos, qui eum manibus contrectabant exeruit extrinse-
 cus, quantum cruciatus intestinis eius & visceribus inuf-
 fit. Nihil planè erat, quod inexplebilem eius alimenti ca-
 pessendi auiditatem omnino possit saturare. Aspera vis-
 cerum vlcera acutissima laxioris intestini tormina, hu-
 mor purulentus ac præ tumore pellucens, qui per pedes
 serpebat, grauissimè illum diuexauit. Afflictatio item su-
 men occupauit non dissimilis. Quin etiam tabida mem-
 bri genitalis putredo vermes progenuit.
 Accedebat his ardua spiritus & animæ intentio, eaq; tum
 propter difficultatem expirandi, tū propter anhelitus cre-
 britatē peracerba. Neruorū præterea cōtractio per omnia
 mēbra peruasit: quæ quidē vim & acrimoniam inflixit ei
 planè intolerabilē. Dicebatur igitur ab his, qui diuinandi
 arte multū pollebant, quiq; in sapientia ac scientia rerum
 eiusmodi interpretandarum omne suum studium collo-
 cabant, Deū has pœnas à rege ob variā suā & multiplicem
 impie-

Iose. li. 17
cap. 8. de
antiq.

EVSEBII HISTORIAE

impietatem expetiuisse. Ista ergo Iosephus, quem supra
dixi, in libro citato commemorat. In primo quoque hi-
storiarum, siue de Iudæorum expugnatione seu captiui-
tate, non diuersam ab his tradit de illo sententiã. Sic enim
scribit. Hinc corpus eius vniuersum morbo correptum,
varijs perturbationum & molestiarum tormentis distra-
hebatur. Febris quædam tepidior, pruritus non ferendus
per totius cuticulæ extremitatem pererrans, laxioris in-
testini continua cruciamenta, inflatus pedû tumor, instar
hydropici, ardens suminis æstus illum exagitauit. Putrida
membra virilis sanies vermiculos ex se edidit. Adde his
crebritatem halitus, & spirandi difficultatem, neruorum
contractiones per omnia membra peruadentes: ita vt va-
tes & arioli istos morborum stimulos, quibus sic perfo-
diebatur, pœnam pro maleficijs suis cælitus irrogatã af-
fererent. At ille, licet cum eiusmodi cruciatibus luctare-
tur, adhuc tamen vitæ teneri cupiditate, spem salutis ani-
mo capere, de curatione denique cogitare cœpit. Itaque
traiecto Iordane, balneis, quæ propè Callirrhoen sita
sunt (ista quamquã in lacum Asphaltitim delabûtur, sunt
tamen præ dulcedine ad bibendum valde accõmodata)
vti cœpit. Ibi medicis visum est, vt tepido oleo totum
corpus foueret: quo quidem in folium plenã olei sensim
demisso, oculi præ imbecillitate ei deficere, & more ho-
minis iamiam morituri reuolui videbantur. Tandem
feruorum strepitu, quos circa se tumultuantes habebat
excitatus, tamen si aliquantum respirauit, de cætero ta-
men in vitæ & salutis suæ desperationem venit: ac prop-
tereã singulis militibus quinquaginta drachmas distri-
bui, ducibus etiam & amicis grandem pecuniã summam
dispertiri mandauit. Ad extremum inde reuersus, Hiericho
se contulit: ac iam insana quadam bile & furore in-
census, etiam morti ipsi penè interminatus est, inq; co-
gitationem nefandi cuiusdam sceleris edendi impetu
præceps ruit. Nam ex singulis vicis, viros insignes & to-
tius Iudææ facilè principes simul coactos in locum quen-
dam, qui Hippodromus appellabatur, concludi iussit.
Accersitis tandè ad se Salome sorore, & viro illius Alex-
andro, noui, inquit Iudæos de mea morte præ nimia qua-
dam

*Iosep. li.
2. de cap-
tini. c. 21.*

*Alexa le
git Iose-
phus.*

dam lætitia triumphos & festos dies celebraturos: verum per alios quosdam perfacile possum efficere (modo vos iussa mea exequi volueritis) vt non solum lachrymis & mœrore defleat magnopere, verumetiam funus splendidum & insigne assequar, viros illos, quos in custodia seruandos imperaui, simulac ego animam efflato absque mora militibus vndique circumiectis interficite: vt cum vniuersa Iudæa, tum singulæ ædes etiam inuitæ meam mortem acerbè lugeant. Atque idem author paulò post subiungit. Rursus partim inedia & cibi auiditate, partim ardua & anhela tussi ita distinebatur, vt dolorum magnitudine superatus, fati tempus anteuertere in animum induceret. Pomo igitur primum in manum arrepto (con- suevit enim id generis fructum, extremo putamine amputato, libenter comedere) poscebat & cultrum: deinde oculis vndique circumspiciens, ne quis sibi in eo facinore esset impedimento, dexteram quasi iam seipsum confossurus leuabat. Idem scriptor præterea narrat, illum ante extremum vitæ suæ exitum alterum filiû suum ingenuum è medio sustulisse, ac duobus illis, quos antea interemisset, eum iam tertium adiecisse. Exiguo autem temporis momento interposito, non absque maximo dolore & afflictatione stamina vitæ abruptisse. Atque hoc exitu vita Herodis conclusa est, qui quidem pro pueris, quos in confinij Bethleem nefariè & crudeliter (vti seruatori nostro vitam per insidias adimeret) enecauisset, debita persoluit supplicia. Post cuius interitum, angelus domini Ioseph adhuc in Aegypto commoranti secundum quietem astant, mandauit, vt arrepto puero vnà cum matre, in Iudæam rediret. Quippe illos, qui animam pueri tollere quærebant, è vita celsisse significauit. Istis porro euangelista etiam illa adnectit, his ferè verbis: cum audiret Archelaum pro Herode patre suo regno Iudææ potitum, illuc proficisci admodum extimuit. Responso igitur in somno accepto, in partes Galilææ recessit.

De Pilati temporibus.

C. A. P. I X.

*Ioseph. de
cap. li. 2
cap. 89.*

Archelaum ad regnum Iudææ post mortem Herodis delectum

EVSEBII HISTORIAE

delectum fuisse testatur etiã historicus ille, quẽ supra de-
 monstrauimus: modũq; cõcinnè perscribit, quo tũ ex He-
 rodis patris testamẽto, tũ rata Cæsaris Augusti decisio-
 ne cũ post decẽ annorũ spatiũ esset eo munere abdicat-
 us, fratres eius Philippus & Herodes iunior simul cũ Iy-
 sania, suas ipsorũ tetrarchias, id est quadripartitas Iudææ
 præfecturas obtinuerint. Idẽq; scriptor in decimo octauo
 antiquitatis libro, anno regni Tiberij duodecimo (hunc
 enim in totiº reip. rectione, cũ iã Augustus septẽ & quin-
 quagita annis imperiũ administrasset, suffectũ esse cõstat)
 Pontiuũ Pilatũ Iudææ regnũ obtinuisse, atq; eundẽ decẽ
 annos cõtinuos, ad Tiberij ferè occasum, ibidẽ cõmora-
 tũ enarrat. Quocirca cõmentũ eorũ, qui heri prope & nu-
 dius tertius cõmõtarios cõtra seruatore nostrũ ediderũt,
 perspicuè refutatur, in quibus primo omniũ tẽporis ipsiº
 ratio falsò ab illis obseruata, mēdaciũ eorũ, qui talia cõ-
 menti sunt, euidenter & apertè coarguit. Nã ad quartum
 cõsularũ Tiberij Cæsaris, qui fuit anno eiº regni septimo,
 facinora à Iudæis in salutari seruatoris passione admissa
 fuisse isti cõmõtarij cõplectũtur. Quo quidẽ tẽpore satis
 liquet, Pilatũ nõdũ ad Iudææ præfecturã gerẽdã aduen-
 tasse, si Iosephi testimonio fidẽ adhibere uelimus, qui in
 libro eiº supra posito, sic planè declarat: Pilatũ à Tyberio
 anno regni eiº duodecimo, Iudææ præfectũ fuisse designatũ.

Iose. lib.
17. ca. 15.
antiq.

Cap. 5.

Euseb.
li. 4. pro-
pe finem.
Pli. lib. 5.
cap. 18.

De principibus Sacerdotum apud Iudæos, sub quibus Christus do-
 ctrinam suam publicauit. CAP. X.

Iosep. de
capt. li. 2.
cap. 4.

Eodem tẽpore, ut scribit euangelista, cũ iã Tiberius
 Cæsar decimũ quintũ imperij sui annum, & Pontius
 Pilatus quartum suæ præfecturæ ageret, reliquaque
 Iudæa ab Herode Iysania & Philippo tetrarchis regere-
 tur, seruator & dominus noster Iesus Christus, id est vn-
 ctus Dei, quando iam trigessimũ ætatis suæ annum agere
 incipiebat, ad Ioannem, ut lauacro baptismatis tingere-
 tur, se contulit, eodẽq; tẽpore prædicãdi euangelij fecit
 initiũ. Iã verò sacra scriptura asserit, eũ omne tẽpus do-
 ctrinæ & prædicatiõis suæ sub Anna & Caipha, princi-
 pibus sacerdotũ, confecisse: quo argumento ostendere
 vult

vult, vniuersum tempus, quo salutarem euangelij cognitione, quibusq; clemens enutiarit, eo annorum spatio, quod inter horum ministerium intercedebat, omnino fuisse expletum: quando quidem hoc ipsum predicandi munus ordiebatur, Anna summo sacerdotio fungente, idemq; ad Caiphæ procuracione continuabat. Quod quidem temporis spatium, vix integrum quadriennium efficit. Nam cum post illud tempus legis instituta iam quodammodo deleta essent, deleta est vna summorum sacerdotum successio, qui quidem propter maiorum genus & stirpem, in illud summi sacerdotij munus succedere, & totum vitæ suæ cursum in eo obeundo terere consueuerunt: cumq; etiam ea, quæ ad verum Dei cultum spectabant, nullo ordine administrarentur, sed à præfectis, qui pop. Rom. auctoritate delecti Iudææ præerant, modo hic, modo ille ad summi sacerdotij functionem designaretur, non amplius vno anno, vnus eo deinceps ministerio perfunctus est. Narrat porro Iosephus, quatuor summos sacerdotes ordine alterum alteri succedentes inter Annam & Caipham interfuisse: vt est in libro suo qui de antiquitate inscribitur, Sic enim refert. Valerius Gratus, Annæ summi sacerdotij munere adempto, Ismaelè, filium Baphi, summum sacerdotem designat. Ac non logo tempore post illo ipso de hoc dignitatis gradu deiecto, Eleazarum filium Annæ, qui princeps sacerdotum antea fuerat, summum sacerdotem declarat. Anno ite interiecto, cum istum eo abdicasset officio, Simonem, filium Camithi, illo summi sacerdotij honore donauit. Atq; non amplius vnus anni spatium huic illud amplitudinis munus exequenti, Iosephus, qui etiam Caiphæ nominatus est, successor extitit. Perspicuum est igitur vniuersum tempus, quo seruator noster sacrosanctam suam & euangelicam doctrinam in finibus Iudææ disseminauerit, non quatuor omnino annos integros complexum esse: qua quidem temporis intercapedine, quatuor summos sacerdotes ab Anna vsq; ad designatum Caipham, annum ministerium obiisse constat. Caipham item anni illius, quo seruator noster pro salute vniuersi generis humani mortem in cruce perpessus sit, summum reuera sacerdotem fuisse, sacra & diuina euangelij eloquia docent. Vnde tempus, quo Christi doctrina diuulgata est, ab illa obseruatione, quam supra

adno-

*Antiq. lib.
18. ca. 3.*

EUSEBII HISTORIAE

adnotauimus, nulla ex parte diffidere satis liquidò constat. Huc adde quòd seruator & Dominus noster Iesus Christus, non longe post exorsum prædicationis suæ, duodecim Apostolos ad se asciuit, quos solos inter reliquos suos discipulos propter eximiam & singularè quandam honoris amplitudinem Apostolos nuncupauit. Et iterum alios septuaginta designauit, quos binos & binos ante faciem suam in omnem locum & ciuitatem, quo ille esset venturus dimisit.

Testimonia de Ioanne Baptista & Christo.

CAPVT XI.

Item Ioannis Baptistæ (cuius caput haud diu post Herodes Iunior ceruicibus abscidit) sacrosancta Euangeliorum monumenta etiam mentionem faciunt. Accedit etiam Iosephus locuples testis, qui non modò nominatim Herodiadis meminit, verum etiã ostendit quo pacto eam Herodes, cum fratris vxor esset, priorè suæ & legitima coniuge repudiata, in matrimonium duxerit. Illa autem prior filia fuit Aretæ, regis Arabiæ petreæ. Hanc Herodiadem dico viro suo adhuc superstiti ademit: cuius causa etiam obtruncauit Ioannem. Ac cum filiam Aretæ dedecore & ignominia affecisset, bellum etiam contra eundem suscepit. In quo quidem, cum ad manus ventum esset, & grauius configi cœptum, omnem Herodis exercitum prostratum concidisse: atque Herodè ob insidias, quibus ex occulto Ioannem è medio sustulerat, in istas vniuersas calamitates incurrisse declarat. Quin etiam idem auctor Ioannem Baptistam inter eos, qui iustitiæ & probitatis causa summum fuissent honorem consecuti, facillè primas obtinuisse fatetur, atque adeo cum his, quæ de illo in sacrosanctis euangelijis tradita sunt, magnopere consentit. Narrat præterea Herodem propter ipsam Herodiadem regno excidisse: qua cum etiam eundem in exilium eiectum, hocq; multatum supplicio, Vienam ciuitatem Galliæ deinceps incoluisse.

Atque ista ab illo in decimo octauo antiquitatis libro traduntur, Vbi item hæc quæ sequuntur, de Ioâne ad verbum conscribit. Nonnullis ex Iudæis opinio fuit Herodis

„ dis exercitum tam perditum profligatum peremptumque
 „ esse diuina ultione, propter pœnam Ioanni (qui appella-
 „ batur Baptista) inflictam, meritissimo de illo supplicium
 „ fumente. Herodes enim hunc neci dabat, qui & vir bo-
 „ nus fuit, & Iudæos hortatus est, vt tum virtutem exco-
 „ lerent, tum ea vitæ officia, quæ sunt iustitiæ erga se mu-
 „ tuo, & pietatis erga Deum sedulò obeûtes, ad baptismum
 „ recipiendum accederent. Sic namque lauacrum baptif-
 „ matis Deo acceptum videri, cum eo non ad vllas pecca-
 „ torum sordes eluendas (quippè anima iustitiæ adiumento
 „ antea penitus erat omni vitiorum labe purgata) sed ad
 „ corporis munditiam vterentur. Atque vbi non pauci ad
 „ eum confluerent (permagnam enim ex eius sermone au-
 „ diendo cæpere voluptatem) Herodes non nihil veritus,
 „ ne illius persuasio eò procederet, vt homines inde ad de-
 „ fectionem impellerentur (omnia enim videbantur de cõ-
 „ filio Ioannis facturi) multo satius putabat eum ante morte
 „ occupare, quam vel aliquid noui ab illo ederetur, vel fa-
 „ cta rerum mutatione, in calamitates delapsus, sero sapere
 „ perdisceret. Hic igitur propter istam suspicionem He-
 „ rodis animo iniectam vinculis constrictus, & in arcem
 „ Macherunté, quam supra memorauimus, deductus, istud
 „ prætereà supplicij genus perpeffus est. Quæ quidem cum
 „ de Ioanne exposuerit Iosephus, etiã seruatoris nostri in
 „ eadem historia his verbis mentionem facit. Erat eodem *Cap. 4o*
 „ tempore Iesus quidam, vir sapiens (si virum illum dicere
 „ fas sit) operum planè admirabilium effector, hominumq;
 „ qui libentibus animis veritatem amplecti vellent, magi-
 „ ster ac doctor. Qui vt Iudæos permultos, ita Græcos
 „ non pauciores ad fidei suæ professionem traduxit: isteq;
 „ erat Christus. Ac cum Pilatus primorum hominum de-
 „ latione hunc apud nos crucis supplicio addixisset, hi qui
 „ eum primo dilexerunt, non aliquãdo amorem erga illum
 „ deposuerunt. Idcirco, illis tertio die, vita resumpta, de-
 „ nuò apparuit, secundum oracula diuinorum propheta-
 „ rum, qui non ista solum, sed alia infinita, quæ sunt valde
 „ admiranda, de eo prædixerant. Quin ad hanc nostrã ata-
 „ tem genus illud hominum (qui ab illo nomen ducentes,
 „ Christiani appellati sunt) continuatum, permanfit. Quare

C

cum

EUSEBII HISTORIAE

Cum Iosephus scriptor antiqua Hebræorum stirpe pro-
gnatus, ista de Ioanne Baptista, & seruatore nostro histo-
riæ suæ monumentis complexus sit, quod quæso effugi-
um reliquum est illis, qui falsos commentarios contra
istos confinxerunt, quò minus tanquam impudentes per-
spicue coarguantur. Sed hæc hæctenus.

De Seruatoris nostri discipulis.

CAP. XII.

Nomen verò cuiusq; apostoli seruatoris fatis ex euā-
geliorum testimonijs cuiq; planum sit: verum nullus
septuaginta discipulorum catalogus vspiã refertur.

Dicitur tamen Barnabas vnus ex illis fuisse, cuius tum in
libro, qui acta apostolorum inscribitur, persæpè mentio
fit, tum à Paulo præterea in epistola scripta ad Galatas.

Gal. 2.

Ex quorum numero Sosthenem etiam fuisse ferunt, qui
cum Paulo epistolam ad Corinthios scriptam misit. Sic
namque scribitur apud Clementem in quinto libro

ἘΠΟΤΥΠΩΣΕΩΝ: in quo etiam Cepham nominat, de quo

item Paulus sic loquitur: quando venit Cephas Antio-
chiam, illi in faciem restiti, quia reprehensus erat. vnum

Gal. 2.

*Sosthenes
in epistola
ad Corinthios
scribitur
de Cepha
Simeone*

ait ex septuaginta discipulis Petri apostoli gentilem ex-
titisse. Matthiam porrò, qui erat pro Iuda proditore in

numerum apostolorum ascriptus, & illum, qui pari suf-
fragio ad apostolatam petendum dignus putabatur, vnũ

ex septuaginta discipulis appellatum, constans fama est.

Num. 1.

Quinetiam Thaddæum, qui ex mandato Iesu seruatoris
ad Abgarum curandum missus est, vnum ex illis fuisse

prædicant. De quo quidem historiam, quæ ad nos per-
uenerit, non multò post exponam. Atque si placet obser-
uatione notare, plures quàm septuaginta discipulos ser-
uatoris nostri extitisse, facillè repiries, etiam vel Pauli so-
lum vsus testimonio: qui affirmat illum, postquam à mor-
tuis resurrexisset, apparuisse, primum Cephæ, deinde

1. Cor. 15.

duodecim, postea plusquam quingentis fratribus simul.

Ex quibus nonnullos mortem obiisse, plures adhuc in vi-
ta, quo tempore ista contexuit, mansisse asserit, Dein-
ceps visum esse Iacobo. Hunc autem non modo vnum

ex his, qui in discipulorum numero habebantur, verum

etiam

etiam ex illis, qui sunt fratres domini nuncupati, extitisse, constat. Post verò quasi complures præter istos fuissent, qui ad duodecim similitudinem & exemplum nominabantur apostoli (qualem Paulum fuisse accepimus) adiungit: Deinde visus est omnibus apostolis. verum de his satis multa.

Historia de principe Edessenorum.

CAP. XIII.

Historia autem, quæ de Thaddæo traditur, ita se habet. Admiranda domini & seruatoris nostri Iesu Christi diuinitas propter incredibilem suam vim & potentiam in omnes homines crebris sermonibus peruagata, infinitos propè cum ex longinquis regionibus, tum ex ipsa Iudæa, ob spem ipsorum animis de curatione morborum & variarum cuiusq; generis perturbationum, quibus vexabantur iniectam, ad se attraxit. Atq; hac de causâ Abgarus rex, qui gentibus propè Euphratem incolentibus præstantissimè & summa cum laude præfuit, vbi esset graui morbo & insanabili illo quidè (quantum in hominum facultate & curandi vi situm erat) penè corpore labefactatus, celebreq; nomen Iesu, & diuinas eius virtutes constanter ab omnibus testatas accepisset, epistola ad eum per internuntium missa, supplex orauit, vt morbo, quo cruciabatur, penitus liberaretur. Iesus verò licet illi, ipsius auxilium tum imploranti, minimè obsequeretur, literas tamen separatim ad eum scriptas dare non grauatus est: in quibus se vnum ex suis discipulis, qui morbo mederetur, eò missurum, & salutem non ei solum, sed etiam suis omnibus præstaturum benignus promisit. Neque certè longo temporis spatio interposito, ista promissa erant illi cumulatè perfecta. Nam vbi seruator excitatus à mortuis, in cælum ascenderat, Thomas vnus ex duodecim apostolis, diuino quodam impulsu commotus, Thaddæum fratrem, qui erat in numerum septuaginta discipulorum Christi ascriptus, prædicatorem & euangelistam doctrinæ Christi ad Edessam vsque misit. Ac per ipsum seruatoris nostri promissa exitum suum sunt plenè consecuta.

E ij Quarum

EVSEBII HISTORIAE

Quarum rerum insigne & locuples testimonium ex tabulario Edessæ ciuitatis id temporis à rege gubernatæ depromptum habes. Nam in tabulis publicis quæ nedum veteres sed recentes etiam res nuper ab Abgaro gestas continebant, hæc eadem ad hanc nostram ætatem reseruata reperiuntur. Quare nihil commodius esse putavi, quam ipsas epistolas à veteribus illis annalibus petitas, atque adeo ad verbum ex lingua Syriaca in Græcam conuersas hoc loco citare: quæ ita se habent.

Abgarus, Princeps Edessæ, Iesu, Seruatori propitio, qui in con-
finijs Hierusalem in carne apparuerit. Salutem.

Insignes illas virtutes, & curationes quæ abs te sine medicamentis, & sine herbis factæ sunt auditione accepi. Cæcos enim vt fama est, videre efficis, claudos ambulare & leprosos mundas, spiritus immundos & dæmones eicitis, eos etiam qui diuturnis morbis pressi sunt sanas, mortuos denique ad vitam reuocas. Quæ quidem cum de te audiuissem, de duobus hisce alterum verum esse cogitabam, te aut Deum esse, & Cæli fastigio delapsum, aut Dei filium saltem, qui ista tam stupenda edas miracula. Quapropter hæc ad te scripsi, magnoperè precatus, vt laborem ad me accedendi suscipere, huncque quo crucior morbum curare non graueris. Etenim Iudæos audio tibi obstrepere maleuolè, & velle libèter te aliquo magno malo afficere. Est mihi ciuitas perexigua quidem, sed ornata sanè & illustris, quæ vtrisque nostrum rerum necessariarum suppeditabit satis. Ista diuino splendore ei tum paululum elucente ad Iesum hoc modo perscripsit. Operè pretium est porrò epistolam licet breuem, plenam tamen virtutis & efficacitatis audire, quæ per eundem tabellarium à Iesu ad illum missa fuit. Cuius quidem hæc erat sententia. Rescripta Iesu ad Abgarum Principem per Ananiam curforem missa. Abgare beatus es, qui cum non videris me, in me tamen credidisti, De me enim scriptis proditum est, eos qui me viderunt in me non credere vt hi qui me non viderunt, credant & vitam consequantur. Quod scribis ad me te velle vt ad te veniam, eas res, quarum gratia sum missus, debeo hic necessario obire. Quas cum plenè
perfece-

„ perfecero, ad eum recipi qui me misit. Quo simulac assum-
 „ ptus fuero, aliquem ex discipulis meis mittam ad te, qui
 „ morbo quo tantopere torqueris, faciat medicinam, & vi-
 „ tam tibi tuisque impertiat. Illis prætereà epistolis hæc
 „ quæ sequuntur, etiam Syriaca lingua expressa, adnecte-
 bantur. Postquam Iesus assumptus fuit, Iudas qui & Tho-
 mas dicebatur Thadæum Apostolum vnum ex septuaginta
 ad Abgarum misit. Qui eo profectus ad Tobiam To-
 biæ filium diuertit. Vbi verò fama de illo passim manas-
 set, & miraculis ab eo editis esset conspicuus, Abgaro
 nunciatum est apostolum illuc à Iesu, sicut per literas an-
 tea scripserat aduentasse. Cæpit ergo Thaddæus per vir-
 tutem & potentiam Dei cuique morbo & languori medi-
 cari: sic vt omnes in magnam traduceret admirationem.
 Simulatque Abgarus magnas, incredilesque res gestas, &
 miracula ab eo edita audiisset, & quo pacto per nomen
 & virtutem Iesu Christi, morbum quemque depelleret,
 confestim secum cogitare cepit illum eundem esse, de
 quo Iesus per epistolam ita significauerat, postquam rece-
 „ ptus fuero ad eum qui misit me, quendam ex discipulis
 „ meis mittam ad te, qui te morbo afflictatum recreet, & ad
 „ integram valetudinem restituat. Accersito igitur Tobias
 apud quem diuersabatur dixit: Accepi virum quendam
 præpotentem Hierosolymis huc accessisse, qui domi tuæ
 iam commoratur, multasque in nomine Iesu facit curatio-
 nes. Hic respondit: Sanè quidem domine. Hospes qui
 huc aduenit, apud me est, & multa edit miracula. Tum il-
 le, adduc inquit eum ad me. Tobias autem rectà ad Thad-
 dæum se conferens dixit illi. Abgarus huius loci princeps
 vbi me ad se acciuerat, iussit vt te ad ipsum deducerem,
 quò morbo qui eum cruciat, curationem adhibeas. Et
 Thaddæus: Eamus inquit, quoniam ad eum reuera missus
 sum. Postridie ergo primo mane, Tobias, assumpto secum
 Thaddæo, perrexit ad Abgarum: vt autem venit, cum iam
 proceres Abgari ei præsto assisterent, extemplo in ipso
 ingressu magnū quoddā & illustre visum in vultu Thad-
 dæi Apostoli elucere Abgaro cernebatur. Quod cū Ab-
 garus conspiceretur, supplex Thaddæum adorauit. Ad-
 miratio omnes qui aderant, complexa est. Illi enim visum

EVSEBII HISTORIAE

quod soli Abgaro apparuit, minimè cernebant. Qui etiã
 à Thaddæo sciscitabatur, tunc verè discipulus es Iesu,
 filij Dei, qui sic mihi per literas pollicitus est: Mittam ad
 te quèdam è discipulis meis, qui omnem morbi tui egri-
 tudinè leuet, & tibi tuisq; omnibus vitam largiatur? Cui
 Thaddæus, quoniam, inquit, magnam fiduciam in domi-
 no Iesu, qui misit me ad te, collocasti, ob eam causam ad
 te iam missus sum. Et rursus, si fides, quam in illum con-
 tuleris, magis magisq; creuerit, mètis tuæ postulata tibi,
 vt credideris, euenient. Ad quem Abgarus, sic, inquit, in
 illum credidi, vt vellem maximè Iudæos, qui eum cruci
 affixerunt, exercitu ad eam rem collecto, prorsus è medio
 tollere, si Romanorum imperium non esset meo institu-
 to impedimento. Et Thaddæus, dominus noster, inquit,
 & Deus, Iesus Christus voluntatem sui patris expleuit.
 Quod vbi ab illo factum fuit, ad patrè denuò assumptus
 est. Cui Abgarus, & ego, inquit, in illum credidi, & in pa-
 trem eius. Tum Thaddæus, proptereà, inquit, in nomine
 ipsius domini Iesu manum super te pono. Quod vbi fe-
 cerat, è vestigio, morbo & calamitate, qua diuexabatur
 releuatus est. Abgarus igitur magnopere est proptereà
 miratus, quòd sicut de Iesu auribus acceperat, sic per
 discipulum eius & apostolum Thaddæum, qui illum absq;
 medicamentis, & herbis integræ valetudini restituisset,
 re ipsa comperiebat. Atq; non modo hunc, sed Abdum
 etiam, filium Abdi, podagræ doloribus oppressum, ad
 pristinam valetudinem reduxit. Qui cum Thaddæum adir-
 ret, abiecit se ad pedes illius, cuius manum cum corpori
 suo haberet impositam, quod ei in optatis erat, assecu-
 tus penitus conualuit. Complures item alios illorū con-
 ciues idem apostolus ex morborum molestijs eripuit: ma-
 gnas res gessit, & cum primis admirabiles, verbū Dei pas-
 sim diulgauit. Post ista Abgarus, tu Thaddæe, inquit,
 virtute Dei hæc facis, nobisq; magnam excitas ad mirati-
 onem. Verum deinceps de aduentu Iesu, quo pacto con-
 tingerit, & de eius potentia, & qua tandem virtute facti-
 tauerit ea, quæ fama & creber hominum sermo ad nos
 pertulit, mihi, quæso, oratione explica. Et Thaddæus in
 præsentia, inquit, silebo: sed quoniam ad verbū Dei præ-
 dicandum

dicandum missus sum, cras mihi omnes ciues tuos conuoca, & inter illos palam Dei verbum exponam, ipsumq; vitæ sermonem inter eos disseminabo, atq; adeo de aduentu Iesu, qua ratione acciderit, de eius in terras missione, & cur à patre in mundum missus sit, vberius differā. Quinetiam de virtute rerum ab illo gestarum, de mysterijs, quæ in mundo locutus sit, qua vi & potētia ista trāsigerit, de noua & inaudita eius prædicatione, de abiectiōe & contemptu sui ipsius, de humilitate exterioris hominis, qui cuiusque oculis patebat, quo pacto etiam se ipsum deiecerit, mortem obierit, atque adeo diuinitatem aliqua ex parte imminuere visus sit, quæ à nefariis Iudeis perpeffus, quo modo in crucem actus, qua denique ratione ad inferos descenderit, maceriamq; , quæ longo æui spatio integra & immota constitisset, diruperit, vt surrexerit post triduū, vt mortuos, qui multis seculis obdormissent excitauerit: quatenus etiam solus descenderit ille quidem, sed cum ingenti multitudine ad patrem suum ascenderit, quo pacto ad dexteram Dei patris cum gloria in cælis assideat, quemadmodum cum splendore & potentia ad sententiam de viuis & mortuis ferendam venturus sit, apertè explanabo. Abgarus ergo præcepit, vt prima luce ciues sui in vnum conuenirent; Thaddæum concionantem attentè audituri. Paulo post auro tum celato, tum rudi & informi illum donari mandauit. At ille respuit, sic fatus: Si nostra prorsus dereliquimus, quomodo accipiemus aliena? Ista quadragesimo tertio anno post Christum natum gesta sunt.

Quæ sanè non absque fructu & utilitate ex Syriaca lingua ad verbum conuersa, opportunè sint in hunc locum conclusa.